

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ НАРКОЗАЛЕЖНИХ ОСІБ В УМОВАХ РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ: ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

***Анотація.** Описано констатувальний етап експериментальної роботи з ресоціалізації наркозалежних осіб в умовах реабілітаційних центрів засобами соціально-педагогічної діяльності. Розглянуто особливості організації дослідно-експериментальної роботи, розроблено завдання експериментального дослідження, процедури здійснення експерименту, описано методи дослідження. Представлено експериментальні бази для діагностики рівнів ресоціалізованості наркозалежних, наведено якісний і кількісний склад респондентів дослідної роботи. Схарактеризовано існуючий досвід роботи з ресоціалізації наркозалежних в реабілітаційних центрах. Виявлено труднощі та недоліки ресоціалізації наркозалежних осіб, визначено їх причини і шляхи усунення. З'ясовано, що експериментальне дослідження необхідно здійснювати в трьох напрямках: 1) соціально-педагогічна роботи з наркозалежними в середовищі ресоціалізації; 2) соціально-педагогічна робота з наркозалежними поза середовищем ресоціалізації; 3) соціально-педагогічна робота з батьками наркозалежних осіб.*

***Ключові слова:** наркозалежні особи; реабілітація; ресоціалізація; соціально-педагогічна робота з ресоціалізації; реабілітаційні центри; експериментальне дослідження.*

Постановка проблеми. Наукове обґрунтування та моделювання системи соціально-педагогічної роботи з ресоціалізації наркозалежних в умовах реабілітаційних центрів, а також характеристика компонентів системи потребує експериментального впровадження досліджуваної системи, що є останнім, завершальним етапом дослідження проблеми ресоціалізації наркозалежних.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що основні детермінанти соціально-педагогічної діагностики, яку використовують дослідники для здійснення експериментального впровадження наукових здобутків, розкрито в роботах Ю. Гончарової [1] Н. Краснової, Л. Харченко, Я. Юрків, І. Сьомкіної [2], Р. Овчарової [3]. Емпіричний досвід вивчення соціалізаційної проблематики виявлено в дослідженнях О. Караман (соціально-педагогічна робота з ресоціалізації неповнолітніх засуджених) [7], В. Плотнікова (проблема соціалізації молоді промислового регіону) [6], О. Рассказової (розвиток соціальності дітей в інклюзивному середовищі) [5], В. Рютіна (проблема соціалізації військовослужбовців строкової служби) [4].

Визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, в умовах загострення проблеми наркозалежності на сучасному етапі виникає необхідність посилення соціально-педагогічної складової процесів реабілітації та ресоціалізації наркозалежних в умовах реабілітаційних центрів, що потребує експериментальної перевірки дієвості розробленої системи роботи з наркозалежними.

Метою статті є описання підготовчого етапу дослідно-експериментальної роботи, а також надання характеристики стану соціально-педагогічної роботи з ресоціалізації наркозалежних в умовах реабілітаційних центрів.

Викладення основного матеріалу дослідження. Дослідна робота передбачає описання завдань, ходу, процедур, методів і експериментальних баз для здійснення соціально-педагогічного експерименту. Було визначено такі завдання констатувального етапу дослідження: дослідити якісний і кількісний склад суб'єктів і об'єктів соціально-

педагогічної роботи з ресоціалізації наркозалежних в реабілітаційних центрах; вивчити стан матеріально-технічної та методичної бази досліджуваних закладів; проаналізувати існуючий досвід роботи з ресоціалізації наркозалежних; виявити труднощі та недоліки ресоціалізації наркозалежних осіб, визначити їх причини; визначити процедуру і методи експериментальної роботи.

Експериментальне дослідження проводилося в таких реабілітаційних закладах м. Харків, м. Київ і Харківської області: відділення реабілітаційного центру Наркологічної Асоціації «Ренесанс» (м. Київ), відділення Обласного Благодійного фонду «Центр ресоціалізації наркозалежної молоді «Твоя Перемога» (м. Харків, м. Валки Харківської області), відділення Харківського обласного благодійного фонду «Матері проти наркотиків» (м. Харків), відділення наркологічного центру «Позитив» (м. Харків, с. Черкаська і Лозова Харківської області). Крім того, у дослідно-експериментальній роботі брали участь інші учасники, серед яких: студенти ВНЗ м. Харків (Харківська державна академія культури, Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, Українська інженерно-педагогічна академія, Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди), викладачі перелічених ВНЗ, представники громадських організацій (Харківська громадська організація «Позитив», Харківська громадська організація «Матері проти наркотиків», Харківська громадська організація «АММА»), працівники ЦСССДМ і Державної служби зайнятості, представники громади і волонтери. Загальна кількість учасників соціально-педагогічного експерименту з ресоціалізації наркозалежних осіб – 2881 особа.

Для уникнення суб'єктивізму, підвищення вірогідності й надійності отриманих даних у процесі вивчення особливостей і умов проходження реабілітації та ресоціалізації наркозалежних у реабілітаційних закладах у ході констатувального етапу дослідження були задіяні незалежні експерти таких установ: Державна установа «Інститут неврології, психіатрії та наркології НАПН України; Харківський обласний Центр соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді «Довіра», ЦСССДМ Ленінського району м. Харків; викладачі кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія», Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди (доценти – 2 особи). У дослідженні також брали участь експертні групи, до складу яких увійшли представники адміністрації, консультанти, психологи вищої категорії – постійні працівники реабілітаційних центрів.

Стан матеріально-технічної бази на момент проведення експериментального дослідження майже однаковий, суттєвих розбіжностей не виявлено, що дозволяє передбачити ймовірність результатів констатувального етапу експериментальної роботи. Аналіз методичної бази і досвіду організації роботи з ресоціалізації наркозалежних осіб в умовах реабілітаційних центрів показав, що така робота відбувається на основі:

- 1) поєднання реабілітації і соціальної адаптації наркозалежних осіб у реабілітаційних центрах;
- 2) проходження повного курсу одужання в межах трьох умовно виокремлених ділянок:
 - 1) карантину і діагностики наркозалежних, де протягом 14 діб наркозалежні проходять медичну детоксикацію і первинне психолого-педагогічне вивчення;
 - 2) реабілітація і соціальна адаптація, які протягом 1-3 місяців дозволяють наркозалежному пристосуватися до умов навколишнього середовища, відновити фізіологічну, психологічну сфери, отримати соціальні знання і відповідний досвід співіснування з іншими реабілітантами, досвід тверезого життя;
 - 3) ресоціалізація та інтеграція в соціальне середовище, які тривають від півроку до 3-5 років і передбачають поступове припинення реабілітаційного процесу, відділення від середовища реабілітаційного центру, амбулаторне відвідування відділення реабілітації, відвідування груп самопомоги, соціальний супровід, пошук місця роботи, допомогу в налагодженні повноцінної життєдіяльності в суспільстві;

- 3) індивідуально спланований зміст допомоги кожному реабілітанту за сферами фізичного, духовного, емоційного й інтелектуального розвитку;
- 4) спеціально розроблений зміст соціально-педагогічної (корекційно-виховної, психологічної і соціальної) роботи;
- 5) договір про надання соціальних і соціально-педагогічних послуг, що укладений між Центром реабілітації та наркозалежною особою, а також сімейний договір, що укладений між наркозалежною особою та її батьками, який починає діяти наприкінці проходження курсу реабілітації.

Керівництво роботою з ресоціалізації наркозалежних осіб покладено на адміністрацію реабілітаційного центру і здійснюється безпосередньо консультантами з хімічної залежності. Дослідно-експериментальна робота проводилася під керівництвом адміністрацій центрів реабілітації, з одного боку, і безпосередньо автором дослідження як розробника і виконавця наукового дослідження – з іншого.

Дослідно-експериментальна робота ґрунтується на принципах єдності методології й діагностики, пріоритету телеологічного підходу над каузальним, принципів суб'єкт-суб'єктних відносин, урахування динаміки розвитку, структурно-динамічної цілісності, комплексного підходу до розв'язання проблем дослідження, об'єктивності, єдності діагностики, соціального навчання і виховання наркозалежних, одночасного вивчення колективу й особистості, статистичної вірогідності результатів дослідження. Методами, що найчастіше нами застосовувалися, були такі: опитування й самоаналіз працівників реабілітаційних центрів для вивчення існуючого досвіду організації роботи з ресоціалізації наркозалежних, установлення ступеня підготовки працівників і консультантів до такої роботи; анкетування, тестування, спостереження, опитування наркозалежних та їхніх батьків, метод узагальнення незалежних характеристик для виявлення утруднень і недоліків роботи з ресоціалізації наркозалежних; аналіз документації реабілітаційних центрів для вивчення кількісного та якісного складу учасників експерименту, стану матеріально-технічної й методичної бази центрів; математичні методи дослідження для встановлення первинного рівня ресоціалізованості наркозалежних осіб.

Аналіз організації реабілітаційного і ресоціалізаційного процесів в умовах реабілітаційних центрів на основі комплексно-цільового підходу [9, с.31] дозволив виявити труднощі й недоліки ресоціалізації наркозалежних осіб. У ході анкетування респонденти визначили найчастіше згадані утруднення для реабілітації й ресоціалізації, які можна об'єднати у три групи. Першу велику групу труднощів ми об'єднали під назвою «Особливості середовища реабілітаційного центру». Друга група утруднень має назву «Організація і координація взаємодії реабілітантів із різними соціальними інститутами». Третя група має назву «Індивідуалізована соціально-педагогічна допомога наркозалежним у процесі їхньої реабілітації на основі інтеграції зусиль працівників центрів і батьків».

Поглиблений аналіз недоліків роботи з ресоціалізації наркозалежних, узгодження їх зі змістом виявлених труднощів дозволили виокремити основні їх джерела: недоліки в організації середовища для адаптаційного, ресоціалізаційного та інтеграційного процесів наркозалежних осіб на основі їх індивідуальних медичних, психолого-педагогічних і соціально-педагогічних особливостей, соціального досвіду; недостатнє включення реабілітантів в активну різноманітну діяльність з елементами волонтерства поза середовищем ресоціалізації; порушена, фрагментарна взаємодія з елементами і суб'єктами макросередовища; соціальна депривація – порушена взаємодія з друзями, референтними групами, професійними колективами; недооцінювання значущості взаємодії наркозалежних осіб із різними елементами соціуму (позанавчальними закладами, громадськими організаціями, спортивними, дозвіллевими); недооцінювання значення співпраці з родиною наркозалежних осіб під час реабілітації та її впливу на підвищення соціальної активності, мотиваційної діяльності для ресоціалізації наркозалежних.

З цих позицій ми ще раз розглянули виявлені утруднення й недоліки реабілітації та ресоціалізації наркозалежних у середовищі реабілітаційних центрів. Так, методом опитування наркозалежних осіб було встановлено, що всі вони незалежно від типу реабілітаційного закладу мають майже однакові труднощі. Розкриємо зміст труднощів більш детально.

Перша група труднощів виникає через обмеженість у вільному спілкуванні та ізольованість середовища реабілітаційного центру, необхідність у самоствердженні наркозалежних осіб, незважаючи на низький рівень їхньої самостійності і самодостатності, підвищену або неадекватну самооцінку, підвищений рівень тривожності, низькі показники емоційного комфорту, зниження рівня здоров'я, самопочуття через абстинентний синдром і побічні наслідки вживання наркотичних засобів. Під час бесід наркозалежні наголошували на проблемах емоційного дискомфорту в умовах реабілітаційного центру, обмеженнях в організації їхньої життєдіяльності, а особливо змістового проведення пізнавальної, дозвіллевої діяльності та професійної самореалізації. Респонденти вказували на підвищені вимоги з боку працівників центру щодо виконання режимних моментів, недостатню мотивацію для довготривалого перебування в реабілітаційному закладі. Це є свідченням того, що проблема реабілітації та ресоціалізації наркозалежних в умовах реабілітаційних центрів існує та залишається актуальною, незважаючи на усталений досвід реабілітаційних послуг.

Такий висновок підтверджується і результатами опитування батьків наркозалежних. Більшість батьків відзначили незадоволеність рівнем психологічного здоров'я своїх дітей у початковий період перебування в реабілітаційному закладі через підвищену тривожність і нервовість, роздратованість, що викликані проявами абстинентного синдрому, зниження інтересу і мотивації на одужання. Батьки виявили й занепокоєння щодо довготривалих строків ресоціалізації, які, як зазначалося вище, коливаються від півроку до декількох років, відсутності можливості для професійної самореалізації, належного рівня психологічної та соціально-педагогічної допомоги в розв'язанні їхніх власних проблем, що пов'язані з процесами реабілітації та ресоціалізації їхніх наркозалежних дітей. Опитування показало, що близько 56 % батьків не повною мірою володіють знаннями щодо особливостей реабілітації та ресоціалізації. Водночас, незважаючи на спеціально організовані заняття з підвищення їхнього власного рівня знань щодо наркозалежності, особливостей поведінки з власними залежними дітьми як під час реабілітації, так і в постреабілітаційному періоді, виявилось, що 46 % батьків незадоволені тим, що для них також передбачаються заходи, які потребують певної роботи над собою з самозміни усталених моделей поведінки. Батьки відзначають, що потребують спеціальних заходів для підвищення їхньої батьківської компетентності, але бажаних регулярно відвідувати такі заняття замало (26 %).

Опитування працівників реабілітаційних центрів і наркозалежних також показало, що зазвичай у стосунках із батьками наркозалежні використовують маніпулятивні і насильницькі моделі поведінки, майже всі опитані родини (98 %) характеризуються співзалежними стосунками, що значно утруднює процес їхнього співіснування, а також є об'єктивним провокуючим чинником зриву для наркозалежних. Батьки, їхні наркозалежні діти і консультанти відзначають, що відсутність мотивації до самозміни при наркозалежності (причому як у дітей, так і в їхніх співзалежних батьків) негативно впливає на процес реабілітації й унеможлиблює ресоціалізацію, спричиняє порушення поведінки, що пов'язані зі станом дезадаптованості, агресивності, аутоагресії. Тож було підтверджено необхідність у залученні до експериментальної роботи батьків наркозалежних, проведенні з ними просвітницької роботи з проблеми ресоціалізації їхніх дітей, психолого-педагогічного консультування, спеціальних корекційно-виховних заходів. Це є свідченням того, що проблема покращання стану послуг із ресоціалізації наркозалежних залишається актуальною для всіх досліджуваних центрів.

Ранжування представлених труднощів і виявлення середнього показника групи утруднень по кожному з досліджуваних реабілітаційних центрів підтвердило теоретично обґрунтовані нами припущення щодо наявності та характеру специфічних ускладнень ресоціалізації наркозалежних, а також те, що майже в усіх реабілітаційних центрах ці показники приблизно однакові, що дозволить обґрунтовано підійти до вибору експериментальних і контрольних груп. Виявлені труднощі й недоліки роботи з ресоціалізації наркозалежних у реабілітаційних центрах суттєво і негативно впливають на якість надання реабілітаційних послуг.

Для дослідження умов реабілітаційних центрів та з метою виявлення контрольної і експериментальної груп додатково було проведено самооцінювання діяльності працівників реабілітаційних центрів за основними напрямками роботи [10, с. 60–69]. Так, середній бал самооцінки діяльності працівників реабілітаційних центрів приблизно однаковий (від 4,23 до 5,35 балів за 7-бальною шкалою), що відрізняється від оцінки експертів (наркологічний центр «Матері проти наркотиків» – 4,33 бали, наркологічний центр «Позитив» – 4,25 бали, центр ресоціалізації наркозалежної молоді «Твоя Перемога» – 4,58 бали, центр Наркологічної Асоціації «Ренесанс» м. Харків – 4,23 бали, Центр Наркологічної Асоціації «Ренесанс» м. Київ – 4,83 бали), він коливається від 4,08 до 4,83 балів. При цьому ранжування за кількістю балів максимуму та мінімуму самооцінки та експертної оцінки збігаються, також збігаються низькі бали самооцінки та експертної оцінки. Найнижчі оцінки надано впровадженню соціального навчання наркозалежних, створенню умов для реалізації наркозалежними різних видів діяльності в реабілітаційному центрі, організації спільних заходів з різними соціальними інститутами макросередовища, а також організації профілактичного напрямку роботи поза середовищем реабілітаційного центру. Найвищі оцінки самоаналізу надано напрямкам діагностики наркозалежних та формуванню гуманних стосунків.

Для обґрунтування вибору експериментальних та контрольних закладів, у яких перевірялася досліджувана система, були співставлені дані експертної оцінки, самоаналізу досвіду діяльності працівників реабілітаційних центрів і труднощів реабілітації та ресоціалізації наркозалежних, які мають місце у цих реабілітаційних закладах. Таким чином було сформовано експериментальну і контрольну групи. Оскільки чисельні розбіжності виявилися незначними, до складу експериментальної (динамічної) групи входили представники із реабілітаційних центрів, розташованих у Харкові і Харківській області для зручності здійснення формувального експерименту, а в контрольну групу входили наркозалежні і представники Центру Наркологічної Асоціації «Ренесанс», м. Києва.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Підготовчий етап експериментального дослідження соціально-педагогічної роботи з ресоціалізації наркозалежних осіб у реабілітаційних центрах дозволив наблизитися до безпосереднього впровадження такої роботи. Ранжування виявлених труднощів дозволило обґрунтовано підійти до вибору експериментальних груп для перевірки досліджуваної системи соціально-педагогічної роботи з реабілітації наркозалежних осіб в умовах реабілітаційних центрів, а також підтвердило правильність вибору об'єктів дослідження і можливість створення необхідних для цього умов в експериментальних закладах.

Виявлений стан роботи з ресоціалізації наркозалежних осіб у реабілітаційних центрах, який традиційно склався впродовж останніх років, можна значно покращити, якщо зміст такої роботи збагатити соціально-педагогічним компонентом діяльності, розширюючи спектр соціально-педагогічних послуг як у межах реабілітаційного центру, так і поза ним. Це підтверджує правильність власного наукового пошуку, відповідно до якого організація дослідно-експериментальної роботи має здійснюватися у трьох напрямках: 1) *соціально-педагогічна робота з наркозалежними в середовищі ресоціалізації*, що передбачає діагностику потреб наркозалежних, їх соціальне навчання і

виховання, соціальну адаптацію до середовища ресоціалізації, соціальну реабілітацію; 2) *соціально-педагогічна робота з наркозалежними поза середовищем ресоціалізації*, зміст якої полягає в організації корекційно-профілактичної роботи, організації соціального супроводу наркозалежних, сприянні в налагодженні їхньої нормальної життєдіяльності, допомозі в соціальній інтеграції та конструюванні сприятливого середовища життєдіяльності; 3) *соціально-педагогічна робота з батьками наркозалежних осіб*, що полягає у виявленні потреб і проблем співзалежних членів сім'ї, подоланні співзалежності (корекції небажаних співзалежних патернів поведінки), організації соціального навчання (просвітницька робота з підвищення підтримуючого потенціалу родини), соціальному супроводі сім'ї наркозалежного в постреабілітаційний період.

Список використаної літератури

1. Гончарова Ю. А. Социально-педагогическая диагностика в 2-х частях. Ч.1 : учебно-методическое пособие по спец. 031300 (050711) социальная педагогика / Ю. А. Гончарова. – Воронеж, 2005. – 64 с.
2. Соціально-педагогічна діагностика : наук.-метод. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / Н. П. Краснова, Л. П. Харченко, Я. І. Юрків, І. С. Сьомкіна; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2011. – С. 267–270.
3. Овчарова Р. В. Справочная книга социального педагога / Р. В. Овчарова. – М. : ТЦ Сфера, 2002. – 480 с.
4. Рютін В. В. Педагогічні умови соціалізації військовослужбовців строкової служби збройних сил України : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.05 «Соціальна педагогіка» / Віталій Васильович Рютін; ЛНПУ імені Тараса Шевченка, 2006. – 20 с.
5. Рассказова О. Развитие социальности учнів в умовах інклюзивної освіти : теорія та технологія : монографія / Ольга Ігорівна Рассказова. – Харків : ФОП Шейніна О. В., 2012. – 468 с.
6. Плотніков П. В. Соціально-педагогічні основи соціалізації молоді промислового регіону : монографія / П. В. Плотніков. – Донецьк : Поліграфіст, 2004. – 500 с.
7. Караман О. Л. Теорія та практика соціально-педагогічної роботи з неповнолітніми засудженими в пенітенціарних закладах України : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.05 / Олена Леонидівна Караман. – Луганськ, 2013. – 504 с.
8. Кутянова И. П. Ресоциализация наркозависимых : социально-психологические аспекты : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05 / Ирина Петровна Кутянова. – СПб., 2007. – 249 с.
9. Технологія експертизи освітнім процесом у загальноосвітньому навчальному закладі : наук.-метод. посібник / А. М. Єрмола, Л. Г. Москалец, О. Р. Суджик, О. М. Василенко / під. заг. ред. А. М. Єрмоли. – Харків : Пошук, 2000. – 260 с.
10. Методичні рекомендації з питань організації та функціонування центрів ресоціалізації наркозалежних. – К. : Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2004. – 200 с.

References

1. Goncharova, Y. A. (2005.). Socially-pedagogical diagnostics. Voronezh (in Russ.)
2. Krasnova, N., Kharchenko, I., Yurkiv, Y. & Siomkina, I. (2011). Socially-pedagogical diagnostics. Lugansk: LNU (in Ukr.)
3. Ovcharova, R. (2002). Certificate book of social teacher. Moscow: Sfera (in Russ.)
4. Riytin, V. V. (2006). Pedagogical terms of socialization of servicemen of urgent service of the armed forces of Ukraine: T. Schevchenko's Lugansk National University (in Ukr.)
5. Rasskazova, O. I. (2012). Development of sociality of students in the conditions of inclusive education: theory and technology : monograph. Kharkov (in Ukr.)
6. Plotnikov, P. V. (2004). Social pedagogical bases of socialization of young people of industrial region: monograph. Donetsk: Poligrafist (in Ukr.)
7. Karaman, O. L. (2013). A theory and practice of social pedagogical work are with minor convict in prisons establishments of Ukraine. Lugansk: Alma-mater.(in Ukr.)
8. Kutyanova, I. P. (2007). Resocialization of drug addicts: socio-psychological aspects. St. Peterburg (in Russ.)
9. Yermola, A., Moskalec, L., Sudgik, O. & Vasilenko, O. (2000). Technology of examination by an educational process in general educational establishment. Kharkiv: Poshuk (in Ukr.)
10. Methodics recommended s issues the organization of funktsionuvannya centers recourse narcoclinic. (2004). Kyiv (in Ukr.)

Abstract. *Chernetskaya Yu. I. Social-pedagogical work of drug-dependent personality resocialization in rehabilitation centers: an experimental research.*

Introduction. *This article touches upon experimental stage of drug-dependent personality resocialization in terms rehabilitation centers using social-pedagogical activities means.*

Purpose. The features of organization research-experimental work are considered, the experimental research problems and the procedures of the experiment are worked out, methods of research are described. The experimental basis for diagnosis levels of drug-dependent personality resocialization are presented, the respondents research of qualitative and quantitative composition are given. The author determined the existing experience of work with the of drug-dependent personality resocialization in rehabilitation centers. The difficulties and shortcomings resocialization of drug-dependent personality are found out. Their causes and ways to elimination are defined.

Methods. The author used an arsenal of multiform procedures and research methods, including the following types of analysis: complex – isolating and monitoring the dynamics of drug-dependent personality resocialization, tiered – graded observe the formation each criterion of drug-dependent personality resocialization; comparative – identifying and comparing the levels of development of the investigated process in terms different stages of the experiment.

Results. It was found out that the experimental researches should be carried out in three directions: 1) social-pedagogical work among drug-dependent personality in resocialization environment; 2) social-pedagogical work with drug-dependent personality outside resocialization environment; 3) social-pedagogical work with the parents of drug-dependent personality.

Originality. Scientific innovation is the research of drug-dependent personality resocialization in terms rehabilitation centers using the defined parameters and levels.

Conclusion. It was found out that at the beginning of the experimental work the data hardly varied, creating the basis for the implementation of social-pedagogical work of drug-dependent personality resocialization in terms rehabilitation centers. The results are confirmed by statistical analysis using Pearson test. The obtained data prevail the low and medium level of drug-dependent personality resocialization in the control and the experimental groups are found out.

Key words: drug addicted persons; rehabilitation; resocialization; social-pedagogical work on re-socialization; rehabilitation centers; a pilot study.

Одержано редакцією 06.05.2015
Прийнято до публікації 15.06.2015

УДК 37.032.42

Шпак В. П.,

доктор педагогічних наук, професор кафедри
соціальної роботи і соціальної педагогіки,
Черкаський національний університет імені
Богдана Хмельницького, Україна

СПЕЦИФІКА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ НАРКОЗАЛЕЖНИХ В УМОВАХ РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ

Анотація. Актуалізовано проблему соціально-педагогічної роботи з ресоціалізації наркозалежних в умовах реабілітаційних центрів. Акцентовано увагу на основних моделях і програмах ресоціалізації наркозалежних. Схарактеризовано найбільш поширені методи і форми соціально-педагогічної роботи з означеною категорією клієнтів, що можуть бути використані у процесі ресоціалізації в умовах реабілітаційного центру.

Ключові слова: соціально-педагогічна робота; ресоціалізація; профілактика; наркозалежні; моделі; програми; форми; методи; реабілітаційний центр.

Постановка проблеми. Наркотизація суспільства останнім часом є однією з актуальних проблем соціальної сфери, а її поширення пояснюється такими негативними чинники як різке соціальне розшарування сімей, невірноваженість психоемоційного фону